

LISTEK.

Soterija.

(Po nemškem izvorniku. — Povest iz časov preganjanja kristjanov.)
(Dalje.)

Mirno je med tem plula bleđa luna po nebu in gledala doli na Rim, ki se je zibal v trdnem spanju. Sempronij, ki ni mogel zatisniti očesa, se je obračal po postelji zdaj na eno in zopet na drugo stran in zastonj premišljeval, kako bi mogel rešiti Soterijo kljub njenemu krščanskemu prepričanju. — Še bolje pa ga je mučila neka druga misel. Njegov sin Ambrozij, s katerim se je zvečer razgovarjal, mu je z veliko vneto pripovedoval o stanovitosti Soterijini in o tajni sili, katero more imeti Kristusov nauk, da napravi iz slabe deklice takšno junakinjo. O tem mu je pripovedoval s takim navdušenjem, da je začel Sempronij s strahom premišljevat: Kaj, ko bi se dal njegov sin iz ljubezni do Soterije in iz občudovanja njene stanovitosti vjeti in preslepiti! Njegov sin — kristjan! Ta misel z vsemi svojimi posledicami ga je pekla najhujše. Zgrazal se je pri misli, da mogoče izgubi svojega sina, vse svoje veselje in ponos, v katerega je stavil toliko upanja.

Ko mu je proti jutru spanec vendar zatisnil oči, je sanjal Sempronij strašne sanje. V sanjah je namreč videl svojega sina tavati po podzemeljskih hodnikih, držčnega v roki slabo brlečo luč in stoječega ob prepađu, v katerega se zdaj pa zdaj zvrne. Potem je zopet videl, kako je peljala Soterija, odeta v blesteče oblačilo, njegovega sina k nekemu jezeru, kako je stopil Ambrozij na njeno povelje po kratkem premišljevanju v vodo in se pogreznil v njej čemdalje bolj, dokler ga valovi niso slednjič čisto zakrili. Od strahu in groze je zakričal Sempronij v spanju naglas ter se vzbudil.

Šesto poglavje.

Palma.

Mladi tribun ni mogel celo noč zatisniti očesa; notranji boj med temo in lučjo, naravo in milostjo, mu ni pustil spati. Sedaj so mu krščanske resnice v bliščeči luči stopale pred oči, a kmalu jih je zatemnil temni oblak dvomov in prirojenih predsodkov; sedaj se je zatekel k svojim nekdanjim bogovom in se jih z otroško ljubeznijo oklepal; nato pa je zopet goreče prosil krščanskega Boga za srečno rešitev.

More li zapustiti to, kar je dosežal tako visoko spoštovanje? Se li more kot vojak protiviti poveljem svojega cesarja? More li čast svojega stanu, slavo svojih prednikov zamenjati s sramotnim Kristusovim križem, se odpovedati vsem veselim upom in mladostnim domišljijam o bujnem življenju? — In zakaj? Merebiti zato, da bi se pridružil zloglasni krščanski družbi, ali zato, da bi si nakopal očetovo sovraštvo, zaničevanje plemstva, zasmeh svojih tovarišev, da, morebiti zato, da bi v par dneh že ležal na tezalih in okusil nečloveško smrt. — A sedaj mu je zopet stopila pred oči podoba krasne deklice, nadnaravna prikazen. V duhu jo je gledal, kako možato stoji pred sodnim stolom, gledal njene, svetega navdušenja polne oči, ki so takrat mladeniču sogle do srca, ko jo je bila kruta roka rabljeva, da so ji padale z obličja krvave kaplje na belo krilo; v duhu jo je poslušal, kako mu v svoji otroški jasnosti, pa vendar s tako globokim prepričanjem razklada nauke Kristuseve, da to je resnica, to je nebeška zarja, pred katero padajo vsi paganski bogovi v večno temo. Veliko zasluženje so pač mogli takrat zadobiti mnogi mučeniki s svojimi bolečinami za Kristusa, da se je milost in razsvetljenje v polni meri razlivalo po zemlji in podpiralo može, kakor Ambrozija, da se je odpovedal vsemu radi Boga, da je bil voljan prestati vse, vse žrtvovati, da je le i skal slavo in zadovoljnost v sramotnem križu Kristusovem.

Proti jutru se je pretresljivi dušni boj polegel. Sklenil pa je Ambrozij, postati kristjan, ter se napo-

til zjutraj iz mesta skozi apijska arata, da poišče dijakona Severa.

Ker so zakleti sovražniki sv. krža najbolj zasledovali služabnike božje, dobro vedo, da se lahko polastijo črede, če pobijejo pastirje, zato se je duhovstvo zadrževalo blizu katakomb, da se je v slučaju nevarnosti lahko poskrilo v brezmejnem podzemeljske votline.

V bližini pokopališča sedi zopet šepavi berač Krispin. Kruljavec se nemalo začudi, ko v tako nepričakovanem času zagleda zopet gospoda, ki mu je bil predvečeraj spremljevalec.

„O prijatelj“, pravi z zaničljivim zasmehom sam pri sebi, „ali te prvokrat še ni izučilo? Dobro, bodeš zato dobil nekoliko več čutili. Dečko, pripravi se na dva dnevnji zapor!“

Ko pa Ambrozij kruljavca zagleda, se mu približa in ga vpraša: „Rad bi govoril z dijakonom Severom, ki je gotovo tu kje blizu pokopališča; me li hočeš k njemu peljati?“

„Gospod“, odgovori Krispin z otožnim glasom, kakor da bi Ambrozija ne bi bil še nikdar videl, „kako te naj jaz, kruljavi berač, peljem? Ako meniš Severa, ki je na pristavi Kvintilijev za hišnika, tedaj pojdi še pol ure naprej, potem pa zavij v levo stran, tam ga kmalu najdeš.“

Pri teh besedah se oglasi zopet v Ambroziju prejšnji srd nad beračem, in zato mu kratko odvrne: „Sreča tvoja, da poznam sam pot do pokopališča in ako nočeš iti z menoj...“

„Potem najdeš pot po zmešanih stezah sam“, pristavi mirno, a zaničljivo kruljavec. — „Dobro, hočem te popeljati do lestve. Tam pa strážim, da... no, da nobeden lestve ne odnese. Ko si pa nato četrti ure hodil, vprašaj mrliče, ali so videli Severa?“

Ambrozij spozna, da mora naravnost povedati, po kaj je prišel. „Ta, ki s teboj govori“, pravi, „ni taisti, ki si ga pustil bloditi po pokopališču. Vedi, da hočem postati kristjan!“

Molče ogleduje kruljavec mladeniča, hoteč mu videti v srec. V teku dveh dni, pa takca izprememba — to ni mogoče. „Predvečeraj si bil kristjan“, pravi z glavno majaje, „in danes katehumen. Takrat si hotel uloviti plemenitodušno Soterijo, danes pa dijakona.“

Ambrozij spozna, da je zaslužil te trde besede. „Prosim te lepo“, začne zopet, „popelji me k Severu! Plemenita Soterija, ki sem jo v ječi obiskal, mi je njega priporočala, da bi me v nadaljnjih naukih zveličanja poučeval.“

„Kaj?“ pravi berač v strahu, „deklico so vrgli v ječo? O Bog, še njo moramo izgubiti! Mladina v najlepšem cvetu umira, a nas ničvredne koprive se pa obvaruje. — Pa povej mi brž, kako je prišla naša dobra gospodična v ječo?“

To vprašanje je bilo Ambroziju nož v srce. „Ne vprašaj me sedaj o tem“, pravi po bolestem molku, „ampak pelji me k Severu. Lahko mi zaupaš“, pristavi ginjen; „pred sabo vidiš blodčo ovco, ki išče svojega pastirja brez miru in pokoja, dokler ga ne najde.“

Odkritosrčne besede mladeničeve ganejo berača, da mu poda roko in zakliče: „Hvala Bogu, da Te je privedel do spoznanja resnice! Gotovo, takoj te popeljem k častitemu dijakonu; ali vidiš“, pravi, z roko kaže na bližnji vinograd, „starčka, ki se pogovarja z viničarji, ki obrezujejo trsove? To je on.“

Toda Ambrozij, mudivši se pri dijakonu, ni slutil, kaj se je godilo med tem v Rimu.

Senator Avrelj Sempronij je po dolgem premišljevanju in prevdarjanju prišel na misel, kako bi rešil Soterijo. Nepričakovano poročilo o smrti obeh bratov je utegnulo njen duhi nekoliko zatemniti. Senator je torej mislil, da sodnik v takem slučaju deklice ne more za njena dejanja spoznati odgovorne. Če bi torej mestni prefekt (poveljnik) Soterijo iznova zaslišal, dala bi se morebiti obravnava zavleči.

Toda Semproniju se ni posrečilo, pridobiti mestnega prefekta za to misel. Cesar Dioklecijan je pač

pravemu možu, Herakliju Rufinu, izročil oblast mestnega prefekta ter ga obenem postavil za vrhovnega, a krutega sodnika zatoženim kristjanom.

„Sveta volja božanskega Dioklecijana je, da se kristjani prej ko mogoče iztrebijo iz človeške družbe. Če se le enkrat poslužim tvojega nasveta, potem lahko uide brez kazni na stotine mladih kristjanov, ki so izgubili starše ali sestre in brate. Če sem spoznal 12-letno Nežo za njena dejanja odgovorno, koliko bolj moram to storiti pri starejši Soteriji. Hočem jo pa na druge misli spraviti na nov način, za kojega bo seveda treba strožjega sredstva.“

„Če pa vendar ostane stanovitna v svoji izpovedi“, vzklikne senator, „prosim, ne muči je dolgo z ostrim zaporom!“

„Če ostane ujetnica trdovratna v zaničevanju bogov in cesarskih povelj“, odvrne hladnokrvno Rufin, „tedaj mora priti postava do svoje veljave. Tvoji prošnji tedaj ne morem ustreči. Ječe so prenapolnjene s kristjani in zapor ne ozdravi verskega fanatizma teh blaznikov, marveč je še utrjuje v njih zmoti.“

„Pa prestavi zadevo vsaj za par dni!“ prosi Sempronij.

„Čim dalje odlašava zdravnik nastaviti nož na rano“, odgovori prefekt, „tem globlje se zaje strup. Jaz jo bom takoj danes vnovič zaslišal, A da ti pokažem svoje prijateljstvo, se hočem zadovoljiti s samo navideznim darovanjem, in imam celo sredstvo“, pristavi, „da jo prisilim, vsaj navidezno bogovom darovati.“

„Prisiliti?“ vpraša Avrelj Sempronij, ko to sliši, misleč, da je še upanje na rešitev.

„Tako daleč jo hočem siliti“, odgovori Rufin, „da; če pa celo sedaj, v največjih bolečinah, ostane v svoji trmoglavosti, moraš sam pripoznati, da je nepoboljšljiva.“

„Dovoli mi vendar, da jo še enkrat obiščem v zaporu, da jo pregovorim, vsaj navidezno darovati.“

„Nerač ugodim prošnji. A vedi, če Soterija ne odneha in ne daruje, tedaj je pač danes za njo zadnjikrat sijalo solnce. To je pribito!“

Nemirnega srca je hitel Avrelj Sempronij k ječi. Toda vse njegovo prizadevanje je bilo brez uspeha. Soterija je ostala pri svojem sklepu, kar je Sempronija močno užalostilo.

„Oh, da mora izid biti takšen!“ je vzkliknil in za roko prijel deklico, ki je omahovala pod težo verig. Navidezno, le navidezno, vrzi zrno kadila v žrjavico, da mi odtežiš vest, ki mi ne bo dala ne trenotek miru. Jutri si lahko zopet kristjanka in delaš kar hočeš.“

„Niti na videz ne smem biti svojemu Bogu nezvesta“, odgovori Soterija, „toda jaz hočem prositi, da pride v tvoje srce mir, ki ga nisi čutil nikdar.“

„A vedi“, vzklikne Sempronij, „da bodeš še danes umrla.“

„Zahvaljujem se ti za to veselo poročilo“, odgovori mladenka, smehljaje se: „moj nebeški Zenin me najde pripravljeno in njegova milost me bo krepčala.“

Proti poldnevu so pripeljali Soterijo zopet pred sodišče.

„Imela si“, jo je ogovoril Rufin, „zažosti časa, spoznati, da se treba cesarskim poveljem ukloniti. Stopi torej k žrtveniku in daruj nesmrtnim bogovom!“

„Tvojim krivim bogovom ne darujem“, je odvrnila Soterija, „ker verujem le v enega Boga in enega gospoda Jezusa Kristusa, za katerega radovoljno prestopim največje muke in tudi smrt.“

Sodnik je ukazal deklico peljati k žrtveniku. Tu so zgrabili rablji njeno desnico in jo iztegnili nad žrjavico. Trose ji na odprto roko zrnja, pripravljene za žaritev, so potem polagoma spuščali golo roko uboge deklice proti žgoči žrjavici. Nazadnje se je roka že dotikala ognja.

Mestni prefekt je porabil ta zadnji poskus z namenom, da bo Soterija po silnih bolečinah primorana prestiti z roko in bo tako padlo kadilno zrnje v žrjavico. In deklica bi bila spuščena, ker bi se ustreglo povelju cesarja.

(Dalje prihodnjic.)

Iz celega sveta.

Slepe ribe. Mnogo je ubogih živalic na svetu, ki so napol ali popolnoma slepe. Zelo veliko jih je med ribami in črvi. Slepe ribe živijo v podzemeljskih jezernih in med skalnatimi gorami v temnih krpicah. Pogosto se najde teh vrst rib pri izvirkih rek. Na Stajerskem živi močarila ali človeška ribica (Proteus anguineus) v potoku za Studenicami pod Bočem. Podobna je jegulji in je temno-zelene barve ali črna. V svetlobi ne živi dolgo in kmalu pogine. Okus njenega mesa je pust in prazen. Njeno plavanje na svetlem je nekam čarobno in boječe. Ljudje govore, da je pod Bočem jezero in v njem je mnogo človeških ribic. Čudno je le, da je potok pozimi tako topel, da lahko bos stojiš cel dan v njem. Ne usahne nikdar. Boč ima vrh v obliki ognjenika.

Mile in tople zime so bile: L. 1187 je v januarju brstelo drevje po vrtovih in cvetelo ko spomladi. V maju so ljudje že želi rumeno žito in v avgustu je bila bogata trgatav. L. 1289. je v aprilu trta prijetno dišeče cvetela in prve dneve avgusta so vinogradniki že prešali sladko grozdje. Ob novem letu 1302 so otroci bos skakali po cvetočih travnikih. V letu 1328 so se kopali dečki v mesecu februarju in zobali sladko grozdje začetkom junija. Sredi marca 1420. l. je dren-lepo cvetel in po dobrihah so rastle zvončki, ob potokih pa so se blestela potočnice, a v juniju je sneg in mraz uničil že mehko grozdje. Na Svečnico l. 1425

je bilo toplo ko ob sv. Jakobu in v avgustu so ljudje po goricah trgali. V letih 1427. in 1428. je zadnje dni marejaja cvetela vinska trta in sredi junija so črički po goricah prepevali ter mehčali od solca opečeno grozdje. O Božiču leta 1552. je bilo silno toplo. Rožice so cvetele in kmet je oral za krompir. Tudi tedaj je pri nas na polju pred novim letom mnogo oralo in čebelice so brenčale po zvonicah in trobenticah, a sredi januarja pritisne zima in mraz. 15. januarja je bilo 21 stopinj R. mraza.

Velika železniška nesreča. Na angleškem kolo-dvoru Bromfordbridge je trčil brzovlak, ki je vozil s hitrostjo 90 km na uro, v osebni vlak, ki je stal na kolodvoru. Brzovlak je zavozil na nepravilno tir, oziroma se ni ustavil, ker so se vsled hude zmrzline pokvarile signalne naprave. Bila je tudi silna megla. Sunek je bil silen, več vozov je popolnoma razbitih. Neko žensko in enega otroka so potegnili izpod razvalin popolnoma razmesarjena. 50 oseb potnikov in železničarjev je težko, več pa lahko poškodovanih.

Narščanje avstrijskih narodov. Kakor izkazuje zadnje ljudsko štetje v Avstriji, so posamezni avstrijski narodi v odstotkih tako-le parasli: Rumunov 19'12, Poljakov 16'64, Madžarov 15'32 (na račun Slovanov!), Srbolirvatov 10'11, Čehov 8'7, Nemcev 8'5, Italijanov 5'68, Slovencev 5'4 (v istini seveda več!), Rusinov pa 4'24.

Mraz. Iz Budjejevic poročajo: „Vsled prevelikega mraza sta predvečerajšnjim zmrznili 2 osebi, neki železniški diurnist in neki 80letni berač.“

Izpred Skadra. Kako turški vojaki avanzirajo v Skadru za „koprola“. Skadarski poveljnik Hasan Rica-bej pokliče v nevarnem položaju turške vojake na mestni trg, jih uredi in zakliče prav v jezernem tonu:

„Hab't acit!“

Redni turški vojaki skočijo v red in vrsto ter stoje z Albanci ko okameneli, gledajo v Hasan Rica-beja, ki si je parkrat pogladil Mohamedovo brado, in poslušajo. Hasan Rica-bej hoči jezno pred vrsto vojakov in močno zavpije:

„Rechts schaut!“

Vsi Turki ko blisk krenejo glave na desno in ostro gledajo v daljavo. Samo neki Albaneec Jusuf Hodžas, navaden prostak, krene glavo na levo in gleda prav pozorno na levo stran.

Poveljnik Rica-bej plane srdito nad njega in zavpije: „Hadžara Jusuf, kam, vraga, gledaš? Ali ne čuješ svetega povelja!“

Prostak Jusuf se krepko zravna, izboči albanška prsa in krepko odgovori: „Gospodine Hasan-pašu, kaj pa vraga, če pride Srbini od leve strani?“

Hasan Rica-bej potaplja Jusufa po rami in kima z glavo, hvaležno reče: „Bravo, Jusuf, od danes dalje boš korporal!“

160 milijonov steklenic se je izdelalo zadnje leto v avstrijskih tovarnah. Promet je zastal, kartel stekleničarjev se krha; zato je pričakovati, da postanejo steklenice mnogo cenejše.